

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 5.11.2008

KOM(2008) 652 v konečnom znení/2

CORRIGENDUM

Annule et remplace le document COM(2008)652 final du 17.10.2008

Titre incomplet: concerne toutes langues.

**OZNÁMENIE KOMISIE RADE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Dosiahnutie klastrov svetovej úrovne v Európskej únii:

vykonávanie všeobecnej inovačnej stratégie

{SEK(2008) 2637}

OZNÁMENIE KOMISIE RADE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Dosiahnutie klastrov svetovej úrovne v Európskej únii:

vykonávanie všeobecnej inovačnej stratégie

Úvod

Udržateľný rast a vytváranie pracovných miest v EÚ stále viac závisí na excelentnosti a inováciách ako hlavných hybných silách európskej konkurencieschopnosti. EÚ, ktorá uznala túto skutočnosť, prijala v roku 2006 všeobecnú inovačnú stratégiu¹ a posilňovanie klastrov v Európe zahrnula medzi deväť strategických priorít pre úspešnú podporu inovácií².

V nadväznosti na skúsenosti získané pri vykonávaní klastrovej politiky na regionálnej, vnútroštátnej a európskej úrovni bolo významným krokom k ďalšej podpore rozvoja klastrov prijatie Memoranda o európskych zoskupeniach³ v januári 2008. Hlavy štátov a predsedovia vlád nedávno zdôraznili, že je potrebné lepšie koordinovať rámcové podmienky pre inovácie „vrátane prostredníctvom lepších väzieb medzi vedou a priemyslom a pomocou inovačných zoskupení svetovej úrovne a rozvoja regionálnych zoskupení a sietí“⁴.

Klaster možno všeobecne definovať ako skupinu podnikov, súvisiacich hospodárskych subjektov a inštitúcií, ktoré sa nachádzajú vo vzájomnej blízkosti a ktoré dosiahli postačujúcu úroveň na to, aby mohli rozvíjať špecializovanú odbornosť, služby, zdroje, dodávateľov a schopnosti⁵. Klastrové politiky sa vytvárajú a vykonávajú na miestnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni v závislosti od ich rozsahu pôsobnosti a ambícií. Je úlohou Spoločenstva, aby uľahčovalo toto úsilie a prispievalo k nemu, najmä zlepšovaním rámcových podmienok a podporou výskumu a excelentnosti v oblasti vzdelávania a podnikania, posilňovaním lepšieho prepojenia medzi výrobnými odvetviami (najmä MSP) a výskumom a presadzovaním vzájomnej politiky vzdelávania a spolupráce klastrov v celej EÚ. V tejto súvislosti má rozhodujúci význam ďalšie dotváranie vnútorného trhu a rozvoj konkurencieschopného Európskeho výskumného priestoru.

V tomto oznámení sa uvádza politický rámec pre lepšiu doplnkovosť a súčinnosť medzi jednotlivými úrovňami politiky s cieľom podporiť rozvoj väčšieho počtu klastrov celosvetovej úrovne v EÚ.

¹ Pozri oznámenie Komisie pod názvom „Uvedenie poznatkov do praxe: Všeobecná inovačná stratégia pre EÚ“, KOM(2006) 502 v konečnom znení, dostupné na:

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2006/com2006_0502en01.pdf.

² Závery zo zasadnutia Rady zo 4. decembra 2006 (Konkurencieschopnosť):

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf.

³ Pozri

http://www.proinno-europe.eu/NWEV/uploaded_documents/European_Cluster_Memorandum.pdf.

⁴ Závery predsedníctva na zasadnutí Európskej rady v Bruseli (13. – 14. marca 2008):

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/99410.pdf.

⁵ Pozri sprievodný pracovný dokument útvarov Komisie o „koncepte klastrov a politik klastrov a ich úlohe pre konkurencieschopnosť a inováciu: hlavné štatistické výsledky a získané skúsenosti“, SEK(2008) 2637.

1. PODPORA KLASTROV V EÚ – VÝSLEDKY DOSIAHNUTÉ V RÁMCI POLITIKY

Klastre sú fenoménom závislým v prevažnej miere od potrieb trhu. Najúspešnejšie klastre sa vytvárajú spontánne v dôsledku prirodzených konkurenčných výhod, trhových síl alebo jednoducho náhodne. Vďaka špecializovaným klastrovým politikám v členských štátoch sú však stále častejšie prípady, najmä od konca 90. rokov minulého storočia, keď prezieravé verejné politiky, podnikateľské iniciatívy alebo prvotriedne univerzity a výskumné ústavy rozhodujúcim spôsobom prispievajú k vytváraniu silných klastrov pričom pôsobia ako katalyzátory a pomáhajú využívať hospodársky a vedecký potenciál určitých regiónov.

Napriek tomu, že celkový rozvoj klastrovej politiky v EÚ je stále v počiatočnej fáze, získava stále väčšiu dynamiku. Prístup ku klastrovej politike je v EÚ rozdielny. V tejto otázke nemožno uplatniť univerzálny model. Na podporu klastrov sa na rôznych miestach uplatňujú rôzne nástroje a mechanizmy, ktoré sa však v rastúcej miere používajú takisto na posilnenie štrukturálnych zmien, na oživenie určitých priemyselných sektorov, ako napríklad námorné odvetvie⁶, a na zabezpečenie rámca pre ďalšie politiky, ako napríklad v oblasti výskumu, inovácií a regionálnej politiky. Klastre sú preto v súčasnosti významnou súčasťou hospodárskej reality v Európe. Napríklad European Cluster Observatory⁷ (Európske stredisko pre monitorovanie klastrov) určilo približne 2000 klastrov významných zo štatistického hľadiska, ktoré sa definujú ako regionálne zoskupenia podnikov a služieb, ktoré sa nachádzajú v jednej lokalite, a uviedlo, že spoločnosti, ktoré pôsobia v týchto klastroch, t. j. úzko prepojené odvetvia, zamestnávajú približne 38 % európskej pracovnej sily.

Spoločenstvo plne uznáva, že klastre sa riadia potrebami trhu, a zároveň sa aktívne podieľa na podporovaní ich vytvárania a na ich excelentnosti. Od začiatku 80. rokov minulého storočia verejné orgány zodpovedné za hospodársky rozvoj využívajú nástroje kohéznej politiky na vytváranie inovačných stratégií, ktoré zahŕňajú podporu klastrov. Podpora klastrov je v súčasnosti takisto začlenená do európskej reformnej agendy pre rast a zamestnanosť⁸ a približne 86 miliárd eur, ktoré predstavujú 25 % celkovej čiastky Kohézneho fondu, bolo v rámci súčasného programovacieho obdobia (2007 – 2013) pridelených na výskum a inováciu⁹.

V strategických usmerneniach Spoločenstva o súdržnosti, ktoré prijala Rada 6. októbra 2006¹⁰ na obdobie 2007 – 2013, sa členské štáty a regióny explicitne vyzývajú, aby podporovali silné klastre ako súčasť svojich stratégií hospodárskej reformy. V prehodenom rámci štátnej pomoci EÚ sa takisto uznáva potenciálna užitočnosť verejnej podpory tým, že sa umožňujú určité ciele podporné opatrenia na rozvoj klastrov¹¹.

⁶ Pozri pracovný dokument útvarov Komisie o námorných klastroch na: http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/pdf/Maritime_clusters_SEC_2007_1406.pdf.

⁷ Pozri <http://www.clusterobservatory.eu> alebo sprievodný pracovný dokument útvarov Komisie.

⁸ Pozri integrované usmernenia pre rast a zamestnanosť, ktoré sú k dispozícii na: http://ec.europa.eu/growthandjobs/guidelines/index_en.htm.

⁹ Pozri pracovný dokument útvarov Komisie „Regions Delivering Innovation Through Cohesion Policy“ (Regióny, ktoré inovujú prostredníctvom kohéznej politiky), SEK(2007) 1547, 14.11.2007.

¹⁰ Pozri http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/osc/index_en.htm.

¹¹ Pozri oddiel 5.8 („Pomoc inovačným zoskupeniam“) rámca Spoločenstva pre štátnu pomoc na výskum, vývoj a inovácie (Ú. v. EÚ C 323, 30.12.2006, s. 1), v ktorom sa stanovujú osobitné pravidlá pre investičnú a prevádzkovú pomoc na oživenie klastrov. Tieto pravidlá sa však neuplatňujú exkluzívne, preto môžu byť klastre oprávnené aj na iné druhy pomoci. Viac informácií o reforme štátnej pomoci nájdete na: http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/reform/reform.cfm.

Prostredníctvom iniciatívy Regióny za ekonomickú zmenu¹² Komisia pomáha nadnárodným sieťam regiónov v úsilí zlepšovať ich regionálne inovačné systémy, pri ktorom môžu klastrové politiky zohrávať dôležitú úlohu. Iniciatíva Regióny znalostí¹³, ktorá sa implementuje prostredníctvom 7. rámcového programu ako súčasť politiky Európskeho výskumného priestoru (EVP)¹⁴, je zameraná na posilnenie výskumného potenciálu európskych regiónov pomocou stratégií zameraných na výskum pomocou presadzovania rozvoja klastrov zameraných na výskum, ktoré združujú univerzity, výskumné strediská, podniky a regionálne orgány, a podporovaním ich vzájomnej spolupráce. Okrem toho oblasť nazvaná Výskumné infraštruktúry, ktorá je súčasťou programu Kapacity 7. rámcového programu, je venovaná optimalizácii využitia a rozvoja existujúcich a nových špičkových výskumných infraštruktúr celoeurópskeho významu¹⁵. Členské štáty môžu teda počítať s veľkou podporou výskumu a inovácií, vrátane rozvoja klastrov, z rôznych nástrojov EÚ.

Celkovo sa v oblasti podpory užšej spolupráce medzi programami klastrov z rôznych členských štátov a regiónov dosiahol významný pokrok, čoho dôkazom sú memorandá o porozumení a spoločné pilotné projekty na podporu činností súvisiacich s klastrami. Európske združenie klastrov¹⁶ zohrávalo veľmi významnú úlohu pri sprostredkovaní kontaktov medzi mnohými ministerstvami a orgánmi štátnej správy zodpovednými za tvorbu a vykonávania klastrových politík. Rôzne orgány štátnej správy v súčasnosti užšie spolupracujú. Vďaka tomu sa podnikli prvé kroky, pokiaľ ide o praktickú spoluprácu v oblasti klastrovej politiky v celej EÚ.

Na nižšej úrovni a doplnujúcim spôsobom EÚ takisto poskytuje konkrétnu podporu pre nadnárodnú spoluprácu na prevádzkovej úrovni. Iniciatíva Europe INNOVATM 17 v rámci Programu pre konkurencieschopnosť a inováciu (CIP) sa zameriava v prvom rade na spoločný rozvoj nových alebo lepších nástrojov, ktoré môžu používať klastrové organizácie na podporu inovačných MSP a posilňovať tak podporné služby podnikom v rámci klastrov v Európe. Táto iniciatíva prispela k posilneniu obchodných prepojení medzi klastrami v EÚ prostredníctvom programov návštev klastrov a akcií zameraných na nadväzovanie kontaktov a prípravou dohôd o partnerstve s cieľom vytvoriť otvorené odvetvové obchodné platformy pre klastre¹⁸.

Vzhľadom na kľúčovú úlohu MSP pre budúci vývoj EÚ Európska rada takisto zdôraznila význam uľahčovania integrácie inovačných MSP do klastrov, najmä s cieľom podporiť ich

¹² Viac informácií o tejto iniciatíve môžete získať na adrese:

http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/interregional/ecochange/index_en.cfm.

¹³ Viac informácií o tejto iniciatíve môžete získať na adrese: http://cordis.europa.eu/fp7/capacities/regions-knowledge_en.html.

¹⁴ Vo svojej zelenej knihe „Európsky výskumný priestor: Nové perspektívy“, KOM(2007) 161, 4. 4. 2007, Komisia jasne uvádza, že EVP „by si mal ... postupne vytvoriť vlastnú štruktúru pozdĺž línií výkonnej siete výskumných a inovačných klastrov“.

¹⁵ Viac informácií o európskych činnostiach v oblasti výskumných infraštruktúr je k dispozícii na: http://cordis.europa.eu/fp7/capacities/research-infrastructures_en.html.

¹⁶ Viac informácií o Európskom združení klastrov a možnosti získať členstvo v ňom môžete nájsť na: <http://www.proinno-europe.eu/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=223&parentID=0>.

¹⁷ Viac informácií o iniciatíve Europe INNOVA nájdete na: <http://www.europe-innova.org>.

¹⁸ Viac informácií sa uvádza v správe „Europe INNOVA Innovation and Clusters: The experience of 11 Networks“ (Iniciatíva Europe INNOVA a klastre: skúsenosti z 11 sietí) dostupnej na: www.europe-innova.org/index.jsp?type=page&cid=10337&lg=en.

stratégie pre internacionalizáciu v súlade s nedávno spustenou iniciatívou „Small Business Act“¹⁹.

2. ÚLOHY, KTORÉ NÁS ČAKAJÚ - POTREBA NOVÝCH OPATRENÍ V OBLASTI POLITIKY

V Európe nie je nedostatok klastrov, ale v dôsledku trvalej roztrieštenosti trhu, slabého prepojenia medzi priemyslom a výskumom a nedostatočnej spolupráce v rámci EÚ klastre nemôžu v EÚ vždy dosiahnuť potrebné kritické množstvo a inovačné kapacity, aby sa vyrovnali s globálnou konkurenciou a získali svetovú úroveň.

S rastom medzinárodnej konkurencie sa zvyšuje takisto tlak na dosiahnutie excelentnosti. Silné klastre ponúkajú užitočnú kombináciu podnikateľskej dynamiky, intenzívnych väzieb s prvotriednymi znalostnými inštitúciami a väčšiu súčinnosť medzi účastníkmi procesu inovácie. Prispievajú k vytváraniu znalostnej ekonomiky a tým zároveň k dosahovaniu cieľov lisabonského partnerstva pre rast a zamestnanosť. Úsilie o excelentnosť by preto malo byť ústrednou prioritou.

V rámci obnovy hospodárstva postupne vznikajú nové klastre, zatiaľ čo iné strácajú svoju konkurenčnú výhodu. Ide o zdravý proces, ktorý sa riadi potrebami trhu, a klastre, ktoré nefungujú, by sa nemali umelo udržiavať pri živote. Takéto klastre by sa nemali subvencovať, pretože by tým dochádzalo k narušovaniu hospodárskej súťaže, a možno by to dokonca mohlo brániť vzniku nových konkurencieschopných klastrov. Nové iniciatívy na vytváranie klastrov by sa mali dôkladne pripraviť a ich existencia by mala byť veľmi jasne odôvodnená presne stanovenými obchodnými záujmami, regionálnymi výhodami, konkrétnymi schopnosťami, znalostnými strediskami medzinárodnej excelentnosti a predpokladaným vývojom trhu. Pokiaľ tieto podmienky nebudú splnené, daná iniciatíva na vytvorenie klastra nebude pravdepodobne úspešná. Dôležitou úlohou bude potom zabrániť šíreniu iniciatív na vytváranie klastrov, ktoré nemajú veľkú šancu na dlhodobý úspech.

Tvorcovia politik na všetkých úrovniach by sa mali zamerať na zabezpečenie čo najlepších rámcových podmienok, ktoré budú priaznivé pre inovácie, excelentnosť a spoluprácu v celej EÚ. Na podporu tohto prístupu je potrebné spoločné úsilie, aby sa dosiahla lepšia súčinnosť a doplnkovosť medzi jednotlivými politikami, programami a iniciatívami.

3. DOSIAHNUTIE VÄČŠIEHO POČTU KLASTROV SVETOVEJ ÚROVNE V EÚ

Kľúčom k ďalšiemu posilňovaniu konkurencieschopnosti v Európe je snaha o dosiahnutie excelentnosti na všetkých úrovniach a optimálne využívanie potenciálu klastrov.

Hlavnou úlohou Komisie pri podpore excelentnosti klastrov je dopĺňať regionálne a vnútroštátne klastrové politiky tým, že bude pokračovať v odstraňovaní prekážok obchodu a mobility v rámci EÚ. Dobre fungujúci vnútorný trh poskytuje najlepšie podmienky pre rozsiahlejšiu nadnárodnú spoluprácu a mobilitu investícií, výskumných pracovníkov a vysoko kvalifikovaných osôb, čo je nevyhnutným predpokladom na rozvoj silnejších klastrov v EÚ. Napríklad európske partnerstvo pre výskumných pracovníkov, ktoré nedávno spustila

¹⁹ Pozri oznámenie Komisie „Najskôr myslieť v malom“ Iniciatíva „Small Business Act“ pre Európu, KOM(2008) 394, dostupné na: http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sba_en.htm.

Komisia, by malo pomáhať odstraňovať zostávajúce prekážky mobility výskumných pracovníkov v celej EÚ²⁰.

Komisia už oznámila²¹, že zvýši svoje úsilie v snahe zabezpečiť, aby jednotlivé finančné nástroje Spoločenstva fungovali strategickejším a súdržnejším spôsobom, čím členským štátom umožní prispôbiť využívanie príslušných nástrojov ich vlastným strategickým cieľom a podmienkam. Aby mali príslušné nástroje Spoločenstva maximálny dosah, musia sa implementovať v súlade s aktivitami na podporu klastrov na regionálnej a vnútroštátnej úrovni, ako navrhol Výbor regiónov²².

3.1. Zlepšovanie klastrových politík

Členské štáty sa vyzývajú, aby pokračovali v začleňovaní klastrových politík do svojich národných reformných programov v rámci partnerstva pre rast a zamestnanosť, a aby každoročne podávali správy o dosiahnutých výsledkoch. Tvorcom politík to pomôže ďalej vytvárať úspešné klastrové politiky na vnútroštátnej a regionálnej úrovni a podporovať vzájomnú výmenu poznatkov a osvedčených postupov v rámci EÚ. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že nová generácia kohéznych programov je úzko zosúladená s národnými reformnými programami a výrazne prispieva k ich vykonávaniu.

Okrem toho Európske stredisko pre monitorovanie klastrov poskytuje tvorcom politík nestranné a porovnateľné informácie o klastrových politikách a relatívnych silných stránkach klastrov v EÚ. Táto služba mapovania klastrov určená členským štátom, ktorá podporuje vytváranie politík na základe reálnej situácie a vzájomného učenia sa, sa bude ďalej pracovať a skvalitňovať²³.

Úsilie o dosiahnutie excelentnosti si takisto vyžaduje, aby národné a regionálne podporné programy viac zohľadňovali nadnárodný rozmer klastrov v EÚ a za jej hranicami. S cieľom podporiť lepšiu aktívnu koordináciu medzi členskými štátmi na regionálnej a vnútroštátnej úrovni pri plánovaní nových iniciatív na vytváranie klastrov alebo pri ďalšom rozvoji už existujúcich iniciatív Komisia vyzýva členské štáty a regióny, aby užšie spolupracovali na úrovni politiky. V tejto súvislosti bude Komisia naďalej podporovať činnosť Európskeho združenia klastrov, aby pomohla zintenzívniť vzájomné učenie sa v oblasti tvorby politík, výmenu osvedčených postupov a skúseností a spoločné vytváranie jednotných praktických nástrojov, čím sa prispeje k vytváraniu lepších a účinnejších klastrových politík v EÚ²⁴.

²⁰ Pozri oznámenie Komisie „Lepšia kariéra a viac mobility: európske partnerstvo pre výskumných pracovníkov“, KOM(2008) 317 v konečnom znení, dostupné na: http://ec.europa.eu/research/era/specific-era-initiatives_en.html.

²¹ Oznámenie pod názvom „Konkurencieschopné európske regióny vďaka výskumu a inovácii“, KOM(2007) 474 v konečnom znení, pozri <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0474:FIN:EN:PDF>.

²² Pozri stanovisko Výboru regiónov týkajúce sa klastrov a klastrovej politiky, ktoré bolo prijaté na jeho 75. plenárnom zasadnutí dňa 19. júna 2008, CdR 70/2008 rev.1 EN/o (ECOS-IV-024).

²³ Pozri sprievodný pracovný dokument útvarov Komisie o klastroch, SEK(2008) 2637.

²⁴ Rada uvítala „iniciatívu Komisie týkajúcu sa Európskeho združenia klastrov zameranú na podnecovanie praktickej spolupráce medzi regionálnymi správami“ a v tejto súvislosti vyzvala Komisiu, aby pripravila „analýzu spôsobov podpory nadnárodného rozmeru klastrov.“ Znenie záverov zo zasadnutia Rady 4. decembra 2006 (Konkurencieschopnosť) je dostupné na: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf.

Na odstránenie praktických prekážok, ktoré bránia užšej spolupráci v oblasti klastrovej politiky, možno využiť takisto Európske zoskupenie územnej spolupráce²⁵, ktoré je právnym nástrojom vytvoreným v rámci kohéznej politiky, určeným v prvom rade na riadenie programov kohéznej politiky. Komisia zároveň vyzýva členské štáty a regióny, aby pri vytváraní klastrových programov lepšie využívali príležitosti, ktoré im poskytuje jednotný trh, napríklad využívaním inovačných poukázok na cezhraničný nákup podporných služieb v širšej miere.

Aby Komisia vo väčšej miere pomohla členským štátom rozvíjať strategickejšiu víziu na dosiahnutie kritického množstva a excelentnosti svetovej úrovne, vytvorí v rámci CIP Európsku skupinu pre klastrovú politiku²⁶, ktorá sa bude zaoberať výmenou poznatkov o klastrových politikách s cieľom zistiť, akým spôsobom by bolo možné poskytovať účinnejšiu pomoc členským štátom na podporu vytvárania väčšieho počtu klastrov svetovej úrovne.

3.2. Posilňovanie nadnárodnej spolupráce medzi klastrami

Napriek úsiliu, ktoré sa vyvíja pri posilňovaní jednotného trhu, klastre v EÚ sa nemôžu spoliehať len na prirodzené tendencie zoskupovania, aby prilákali nadaných ľudí a získali ďalšie výhody rovnakým spôsobom, ako napríklad klastre v USA. Klastre v EÚ môžu niektoré z týchto nevýhod kompenzovať tým, že budú vytvárať silnejšie prepojenia s inými klastrami, ktoré ponúkajú doplňujúce výhody. Zmeny v celosvetovom hospodárskom prostredí takisto posúvajú klastrové prepojenia na významné miesto. S postupujúcou internacionalizáciou činností podnikov je potrebné, aby sa internacionalizovali aj iniciatívy na vytváranie klastrov a klastrové organizácie, ktoré ich podporujú.

Napriek tomu, že klastrové podniky a klastrové organizácie si navzájom konkurujú, najmä tie, ktoré pôsobia v rovnakom odvetví činností, existuje mnoho dôvodov, ktoré ich oprávňujú aj na konkurenčné správanie aj na spoluprácu. Prostredníctvom nadnárodnej spolupráce medzi klastrami na úrovni podnikov sa môže ďalej zvyšovať excelentnosť klastrov. Spolupráca môže zahŕňať výmenu poznatkov a informácií o trhu, výmenu kvalifikovaných pracovníkov, využívanie spoločného prístupu k výskumným a testovacím nástrojom a rozvoj nových a kvalitnejších služieb pre firmy v klastroch, čím sa prispeje k vytvoreniu spoločného Európskeho výskumného a inovačného priestoru. Predpokladom vzniku a rastu klastrov svetovej úrovne je pripravenosť európskych podnikov spolupracovať s prvotriednymi znalostnými strediskami v Európe a za jej hranicami. Táto pripravenosť je takisto nevyhnutná na udržanie konkurencieschopnosti v podnikateľskom prostredí, ktoré získava stále globálnejší charakter. Spolupráca medzi klastrami môže ďalej prispievať k úspešnému uskutočňovaniu spoločných vízií strategických plánov výskumu, ktoré vypracúvajú európske technologické platformy²⁷.

Budúca generácia iniciatív Spoločenstva na vytváranie klastrov, konkrétne v rámci iniciatív Europe INNOVATM a Regióny znalostí a súčasného cieľa kohéznej politiky Európska

²⁵ Pozri nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 z 5. júla 2006, Ú. v. EÚ L 210, 31. 7. 2006, s. 19, dostupné na:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/newregl0713_en.htm.

²⁶ Pozri rozhodnutie Komisie K (2008) 6091.

²⁷ Ďalšie informácie môžete získať na: http://cordis.europa.eu/technology-platforms/home_en.html.

územná spolupráca²⁸, posilní v EÚ spoluprácu medzi klastrami vzájomne sa dopĺňajúcim spôsobom a prispeje k vytvoreniu väčšieho počtu klastrov svetovej úrovne v Európe, a to predovšetkým v oblastiach s vysokým inovačným potenciálom, akými sú napríklad oblasti podporované Iniciatívou vedúcich trhov²⁹ a ďalšie oblasti, ako napríklad námorné odvetvie³⁰. Úspešné a vhodné nástroje vytvárané a testované v rámci týchto nových partnerstiev medzi klastrami budú v čo najväčšej miere začlenené a zapracované do novej siete Enterprise Europe³¹.

Európsky rok tvorivosti a inovácie 2009 je vhodnou príležitosťou na podporu otvorenosti klastrov pre výskumné ústavy a medzinárodných partnerov za hranicami. Komisia bude spoločne s vnútroštátnymi alebo regionálnymi partnermi v členských štátoch podporovať organizáciu európskych týždňov inovácie s cieľom presadzovať prínos cezhraničných väzieb medzi vedou a výrobným odvetvím v súvislosti s klastrami.

3.3. Podporovanie excelentnosti klastrových organizácií

Iniciatívy na vytváranie klastrov stále častejšie riadia špecializované inštitúcie, ktoré sa označujú ako klastrové organizácie a ktoré majú rôzne formy – od neziskových združení cez verejné agentúry až po podniky. Aby podniky a iné zúčastnené inovačné strany zapojené do klastrov získali zo svojej klastrovej organizácie čo najväčší úžitok, potrebujú účinné, profesionálne a vhodné podporné služby. Doteraz sa však zodpovedajúcim spôsobom neuznáva odbornosť a spôsobilosť manažérov klastrov. Účinné a profesionálne klastrové organizácie majú rozhodujúci význam pri zvyšovaní kvality podporných služieb podnikom a pri zabezpečovaní udržateľnosti iniciatív na vytváranie klastrov.

Riadenie klastrov by sa preto malo uznať ako nová odborná kvalifikácia, ktorá si vyžaduje kvalitné štandardy a profesionalitu, aby sa podnikom a inštitúciám spoločne pôsobiacim v klastrach poskytovali efektívne služby a aby mohli v plnej miere využívať výhody vyplývajúce zo vzťahov medzi univerzitami, výrobným odvetvím a štátnou správou. Komisia podporuje takéto úsilie, ktoré sa už v niektorých regiónoch EÚ vyvíja.

V tejto súvislosti Komisia spustí v rámci CIP európsku pilotnú iniciatívu pre excelentnosť klastrových organizácií, ktorá manažérom klastrov ponúkne špecifické programy odbornej prípravy a posilnenú spoluprácu. Pokiaľ sa táto iniciatíva ukáže ako úspešná, mohla by v konečnom dôsledku viesť k vytvoreniu autonómneho neziskového európskeho združenia manažérov klastrov, ktoré bude rozvíjať a ďalej udržiavať európsku značku kvality pre klastrové organizácie špičkovej úrovne na základe modelu excelentnosti Európskej nadácie pre riadenie kvality (EFQM)³². Takáto európska značka pre klastre by mohla klastrovým

²⁸ Cieľ „Európska územná spolupráca“ posilňuje a nahrádza bývalú iniciatívu Spoločenstva Interreg. Je zameraný na integrovaný územný rozvoj, spoluprácu medzi regiónmi a výmenu osvedčených postupov a jeho zameranie na inováciu bolo posilnené. Na obdobie 2007 – 2013 boli v EÚ-27 vyčlenené 2 miliardy EUR na inovácie, pričom táto položka zahŕňa aj činnosti medzi klastrami, ktoré podnecujú spoluprácu medzi niekoľkými regiónmi.

²⁹ Oznámenie Komisie „Iniciatíva vedúcich trhov pre Európu“, KOM(2007) 860 v konečnom znení, dostupné na: <http://ec.europa.eu/enterprise/leadmarket/leadmarket.htm>.

³⁰ Komisia v rámci integrovanej námornej politiky („modrá kniha“), KOM(2007) 575, 10.10.2007, oznámila svoj zámer podporovať vytváranie sietí medzi námornými zoskupeniami (klastrami).

³¹ Viac informácií o sieti Enterprise Europe získate na: http://www.enterprise-europe-network.ec.europa.eu/index_en.htm.

³² Podrobné informácie o modeli EFQM sú k dispozícii na: <http://www.efqm.org/>.

organizáciám pomáhať jednoduchšie získavať súkromné a verejné finančné prostriedky, zviditeľňovať ich a zlepšovať ich uznanie vo svete.

3.4. Zlepšovanie začleňovania inovačných MSP do klastrov

Klastre ponúkajú MSP priaznivé prostredie pre inovácie a rozvoj väzieb s veľkými spoločnosťami a medzinárodnými partnermi. Zároveň je pravda, že klastrom prináša výhody prítomnosť veľkých medzinárodných spoločností, avšak začleňovanie dynamických a inovačných MSP do klastrov významnou mierou prispieva k zvyšovaniu úrovne excelentnosti a inovácií klastrov. Tvorcovia politik by preto mali pri tvorbe klastrových politik zohľadňovať vysoký potenciál MSP.

Klastrové organizácie ponúkajú širokú škálu podporných služieb podnikom, najmä MSP, upravených na mieru, ktoré veľmi účinne dopĺňajú existujúce formy podpory MSP. Medzi tieto služby patrí uľahčovanie spolupráce medzi MSP a väčšími spoločnosťami a výskumnými ústavmi, presadzovanie práv duševného vlastníctva a prenosu technológií³³ a podpora činností týkajúcich sa internacionalizácie.

Európske stredisko pre monitorovanie klastrov bude pomáhať MSP pri ich začleňovaní do klastrov tým, že bude poskytovať doplňujúce informácie o službách, ktoré sú dostupné v rámci iniciatív na vytváranie klastrov a ktoré môžu podniky a investori využívať pri hľadaní investičných lokalít a strategických partnerov v EÚ.

Takisto sa budú rozvíjať lepšie, na mieru upravené podporné služby pre MSP, ktoré ponúkajú alebo sprostredkujú klastrové organizácie. Tieto služby sa budú rozvíjať ako pilotné projekty a budú sa testovať v rámci iniciatívy Europe INNOVATM a v prípade, že budú úspešné, budú sa následne vo veľkom meradle šíriť na úrovni EÚ prostredníctvom Európskeho združenia klastrov a siete Enterprise Europe. Toto by malo viesť k posilneniu účinnosti a dosahu schém na podporu inovácií v členských štátoch a zároveň k zníženiu záťaže pre MSP.

Sieť Enterprise Europe sa takisto vyzve, aby v roku 2009 usporiadala v úzkej spolupráci s klastrovými organizáciami informačnú kampaň o inováciách, v rámci ktorej budú podnikateľské kruhy, najmä inovačné MSP, informované o existujúcich podporných mechanizmoch, predovšetkým pri prenose poznatkov a internacionalizácii.

ZÁVERY

Klastre zohrávajú významnú úlohu pri podpore konkurencieschopnosti, inovácií a pri vytváraní pracovných miest v EÚ. Aby sa však mohli v plnej miere využiť, EÚ by teraz mala členským štátom a regiónom poskytovať intenzívnejšiu pomoc s cieľom podporovať excelentnosť na všetkých úrovniach a mala by na celom svojom území podnecovať spoluprácu v úsilí o dosiahnutie väčšieho počtu klastrov svetovej úrovne.

Klastre by mali byť otvorené, flexibilné a atraktívne pre najnadanejších ľudí a odborníkov z celého sveta. Úsilie na úrovni regiónov, členských štátov a EÚ by malo prispievať

³³ Takéto služby by mali zohľadňovať nedávno prijaté Odporúčanie Komisie o správe duševného vlastníctva pri prenose znalostí a Kódex postupov pre univerzity a iné verejné výskumné organizácie. K(2008) 1329, 10.4.2008.

k vytváraniu užších a účinnejších prepojení medzi klastrami ako aj medzi poprednými výskumnými ústavmi v Európe a za jej hranicami. Zároveň sa klastrové organizácie vyzývajú, aby zdokonaľovali svoje podporné služby a lepšie začleňovali inovačné MSP do klastrov.

Cieľom tohto oznámenia je prispieť k vytvoreniu účinnejšieho rámca na podporu klastrov v EÚ.

Príloha: Politická agenda na podporu klastrov svetovej úrovne v EÚ

Komisia:

- bude podporovať úsilie členských štátov a regiónov o zlepšovanie ich klastrových politík, najmä poskytovaním objektívnych informácií o klastroch a klastrových politikách a uľahčovaním výmeny poznatkov v oblasti tvorby politík v rámci EÚ,
- bude zabezpečovať lepšie prepojenie a doplnkovosť medzi jednotlivými nástrojmi Spoločenstva na podporu klastrov v plnom súlade so zásadou subsidiarity,
- vytvorí Európsku skupinu pre klastrovú politiku, ktorá bude Komisii a členským štátom poskytovať poradenstvo v súvislosti s možnými strategickými usmerneniami, pokiaľ ide o vznik a rozvoj klastrov svetovej úrovne v Európe,
- bude podporovať rozvoj spoločného Európskeho výskumného a inovačného priestoru tým, že bude uľahčovať praktickú nadnárodnú spoluprácu medzi klastrami,
- spustí európsku pilotnú iniciatívu pre excelentnosť klastrových organizácií,
- bude zlepšovať informácie o inovačných podporných službách, ktoré sú dostupné MSP a ktoré ponúkajú klastrové organizácie v Európe, najmä prostredníctvom Európskeho strediska pre monitorovanie klastrov (European Cluster Observatory) a siete Enterprise Europe,
- bude v rámci Programu pre konkurencieschopnosť a inováciu podporovať rozvoj nových alebo lepších nástrojov na jednoduchšie zapojenie MSP do inovačných klastrov,

a vyzýva členské štáty, aby:

- svoje klastrové politiky v plnej miere začlenili do piliera konkurencieschopnosti v národných reformných programoch, so zreteľom na rozmer EÚ, a aby o nich podávali správy,
- účinnejšie podporovali zapájanie MSP do klastrov tým, že budú ďalej vykonávať odporúčania uvedené v iniciatíve na podporu MSP pod názvom „Small Business Act“,
- vyvíjali úsilie na dosiahnutie väčšej súčinnosti a doplnkovosti medzi jednotlivými politikami, programami a iniciatívami v oblasti klastrovej politiky.